

Etrafımızda her an ibret dolu olaylar yaşanmaktadır. Bazen yaşayarak ibret dolu hadiselerle şahit olmaktadır. Önemli olan bu olaylara dikkatle bakmak ve sırrı ilahinin kalemi ile yazılmış manaları keşfedebilmektir. Bazen bir bal arısı, bazen bir çek, bazen denizin dalgaları, bazen sıcak bir tebess¨m, duygu y¨kl¨ bir g¨yaşı, merhametle uzanan bir el; bazen de y¨z¨m¨ze kapanan kapılar... Bu varlık ve olayların hepsinde, ¨zerinde d¨ş¨n¨lmesi ve ibret alınması gereken nice hikmetler, manalar, dersler vardır.[1] Yanlış davranışların yol açtığı k¨t¨ sonuçlardan ders almak anlamında kullanılan, s¨zl¨kte ‘geçmek, aşmak' manasındaki ibret kelimesi, genellikle "g¨r¨nenden g¨r¨nmeyene geçmek, nesnelerin ve olayların dış y¨z¨ne bakıp onlardaki hikmeti kavramaya çalışmak, olaylardan ders alıp doğru sonuçlar çıkarmak ve buna g¨re davranmak" anlamında kullanılır. İnsanların Allah'ın emirlerine, dinin h¨k¨mlerine ve ahlâk kurallarına uygun şekilde hareket edip mutlu ve huzurlu yaşamalarında ibret almanın b¨y¨k bir payı olduğu için Kur'an'da peygamberlerden, onların g¨nderildiği toplumlardan ve kendilerine karşı gelenlerden s¨z eden kıssalara geniş yer verilmiştir. Ayrıca tanrılık iddiasında bulunan Firavun'dan bahsedilirken, اِنَّفِىذَلِكَلَعِبْرَةًلِمَنْيَخْشَى "Bunda Allah'tan korkanlar için ibret vardır" [2] denilmiştir. Bu âyetlerden ancak akıl sahibi, sağduyulu ve Allah'tan korkan kişilerin ibret alabileceği anlaşılmaktadır. Kur'ân-ı Kerâm'de, Bedir Gazvesi'nde sayıca az oldukları halde galip gelmeleri hatırlatılarak m¨sl¨manların bundan ibret almaları istenmiş gece ile g¨nd¨z¨n ardarda geliş ve hayvanlar âlemi ibret alınacak konular arasında zikredilmiştir. Hz. Peygamber de ibret almak için kabirlerin ziyaret edilmesini tavsiye etmiştir.[3] Kur'ân-ı Kerâm'de başlıca iki t¨rl¨ ‘ibret'ten s¨z edildiği g¨r¨l¨r: a-İlki d¨nyayı gezip g¨rmek, geçmiş milletlerin kalıntılarını incelemek suretiyle bunlardan çıkarılan tarihî sonuçlar ve bunun ışığında inanç ve ahlâkın d¨zeltilmesi, geliştirilmesi anlamında kullanılmıştır. Yusuf sûresinde böyle bir tarihî incelemenin önemine işaret edildikten sonra لَقَدْكَانَفِىقَصَصِهِمْعِبْرَةٌلاُولِىاْلاَلْبَابِ "Onların (geçmiş peygamberler veya kavimlerinin) hayat hikâyelerinde akıllı kimseler için nice ibretler vardır"[4] buyrulmuştur. b-İkinci bir ibret çeşidinden de canlı ve cansız tabiat ¨zerinde d¨ş¨nerek bunlardaki d¨zen ve uyumla, bu d¨zenin Allah'ın koyduğu kanunlara uygun olarak işleyişinden çıkarılan sonuçlar anlamında s¨z edilmiştir. وَاِنَّلَكُمْفِىاْلاَنْعَام

16; لَعِبْرَةً
نُسْقِيكُمْ
مِمَّا فِى
بُطُونِهَا
وَلَكُمْ
فِيهَا
مَنَافِعُ
كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ
 "Sizin için hayvanlarda bir ibret vardır. Nitekim onların karınlarında olandan
(sütten) size içecek sağlarız"[5] ve
يُقَلِّبُ
اللهُ
اللَّيْلَ
وَالنَّهَار
14; اِنَّ فِى
ذَلِكَ
لَعِبْرَةً
لاُولِى
اْلاَبْصَار
16; "Allah gece ile gündüzü ardarda getirir. Kuşkusuz bunda basiret
sahipleri için bir ibret vardır"[6] mealindeki âyetlerde geçen ibret kelimesi,
insanları eşyadaki düzeni ve hikmetli yaratılışı kavrayarak dünya ve ahiret mutluluğu
için bunlardan yararlanmaya teşvik etmektedir. Eşya ve olaylardaki bu ibret verici anlamlar
Kur'ân-ı Kerîm'de sık sık "âyet" ve "âyât" kelimeleriyle de ifade
edilmiştir. [7] Bazı kıssaların sonunda bildirildiği üzere ibret ve ders alınmasını sağlamak da
kıssaların temel hedeflerindendir. Bu bakımdan eski kavimlerin başına gelen felâketler
anlatılarak onlar gibi davrananların da aynı akıbete uğrayacakları vurgusu Kur'an kıssalarında
geniş yer tutar. Bu bağlamda kıssalarda iyi ve kötünün modelleri ortaya konarak
erdemlere ve ahlâkî olgunluğa teşvikle kötülüklerden sakındırma
amacı güdülmüştür.[8] Kur'an-ı Kerim'in, felaket ve musibetleri birer ayet
olarak değerlendirdiğini görürüz. Kur'an-ı Kerim nasıl ayetlerden ibaretse, kainat
da tarihte meydana gelen bütün hadiseler de, birer ayet olarak nitelendirilmiştir. Allah,
bu ayetleri, ibret nazarıyla okumamızı emretmiştir. İbret nazarıyla okumak ne demek? İbret,
Arapça'da 'Abara' kökünden gelen bir kelimedir, bir yerden bir yere
geçmek demektir. İbret, bu felaketleri sadece görülen sonuçlarıyla
okumak değildir. Mesela, depremleri sadece fay hatlarıyla okumak değil, fay hatlarının da
ötesinde metafizik boyutu anlamak, anlamaya çalışmak, o şekilde yorumlamak
demektir. Merhum Mehmed Akif'in çok anlamlı şu tespiti, serzeniş ve uyarısı, Kur'an'ın
indiriliş gayesi olan irşat ve ikazın, muhtevası ve bir durum tespiti açısından
bütün Müslümanları ibrete, düşünceye, kendi kendilerini
sorgulamaya ve uyanıklığa sevk etmektedir. İbret olmaz bize her gün okuruz ezberde Yoksa
hiç mana aranmaz mı bu ayetlerde [9] Mutasavvıflar ibret ve i'tibar terimlerini daha
çok marifet, ahlâk ve edep yönünden yorumlamaya çalışmışlardır.
 Abdürrezzâkel-Kâşânî'ye göre ibret insanların iyi veya
kötü hallerine, dünyadan âhirete intikal etme gibi durumlarına bakıp işin
akıbetini ve görünmeyen kısmını kavramaktır. Kişinin konuşması zikir,

sükübirlik;tu fikir, bakış ibret olmalıdır. Hatim el-Esam, ibretsiz bakışın nefsin arzusundan başka bir şey olmadığını süyler. Süfüicirc;ler ibretsiz bakışı gereksiz süze benzetmişlerdir. Niyâzî-i Mısrî: "Bir güz ki onun ibret olmaya nazarında / Ol düşmenidir sahibinin baş üzerinde Kulak ki üğüt almaya her dinlediğinden, / Akıt ana sen kurşunu hemen deliğinden." Beyitleriyle süfüicirc;nin her zaman her şeye ibretle bakması gerektiğini vurgulamıştır. Kişinin ibret alabilmesi iç,in hem tabiatın kuruluş ve işleyişini ortaya koyan sayısız nesne ve olaya, hem de sosyal hayatın çok farklı tecellilerine derin bir seziş ve kavrayışla bakması, zihnî ve kalbî yeteneklerini kullanması gerekir. Aslında insan bu yeteneklerle donanmış olarak yaratılmıştır. Kur'an'ın genel mesajı, Resülullah'ın necata yünelik tavsiyeleriyle kendine has sîretinin yünelişi ve amacı da budur. [10] ÖLÜMDEN İBRET ALMAK

اَلَّذِى
خَلَقَ
الْمَوْتَ
وَالْحَيَوةَ
لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ
اَحْسَنُ
عَمَلاً
وَهُوَ
الْعَزِيزُ
الْغَفُورُ "Hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak iç,in ülümü ve hayatı O'dur."

[11]() Burada ülümün hayattan ünce zikredilmesi enteresan bir gerç,eği ortaya koymaktadır. Ölüm, insana kul olduğunu hayattan daha çok üğretmekte, ona daha çok ibret olmaktadır. Ebu'd-Derdâ(ra)'nın rivayet ettiği bir hadise güre Peygamberimiz şüyle buyurmuştur: "Üç şey olmasaydı âdemoğlu asla başını ününe eğmezdi: Fakirlik, hastalık ve ülüm. Bununla birlikte o yine çok cesurdur." [12] Bir gün yakışıklı bir padişah aynaya bakar, vezirine der ki: -Ölüm olmasaydı hayat ne kadar güzel olurdu! Vezirin cevabı manidardır: -Padişahım, iyi ki ülüm var, ülüm olmasaydı ne siz padişah olurdunuz, ne de ben vezir!.. Son dünem düşünürlerimizden Ömer Ferit Kam ülümü sembolize eden mezarlıklara bakışını yünelterek şu süzleri süylemekten kendini alamaz: "Kabristan ne büyük ibret dershanesidir. Onun derin sessizliğindeki yüksek ifade gücü, en güzel konuşan hatiplerin belagatlerinden daha tesirlidir. Sihirli ifadeleriyle insanlar üzerinde istedikleri gibi tasarruf icra eden büyük hatipler (bülagâ), taşların konuşan lisanı karşısında sessiz taş gibi kalır. Hayatın coşkun nehri insanların bütün amel ve ihtiraslarını sürükleye sürükleye, nihayet şu zifiri karanlık çukurlara tıkıyor." [13] Ölümde ibret almak, Necip Fazıl'ın şu mısralarında ifadesini şüyle bulmuştur: "Tahtadan yapılmış bir uzun kutu Baştarafı geniş ayakucu dar Çakanlar bilir ki bu boş tabutu Yarın kendileri dolduracaklar" Hz. Peygamber de ibret almak iç,in kabirlerin ziyaret edilmesini tavsiye etmiş ve "Ben size kabir ziyaretini yasaklamıştım; fakat artık onları ziyaret edebilirsiniz. Çünkü kabir ziyareti, dünya bağına kırar, ahireti hatırlatır." [14] Buyurarak, kabir ziyaretine teşvik etmiştir. Çünkü insanları tulu emelden kurtaracak en tesirli nasihat, kabirlerde saklıdır. Kabristanı yalnız dış qürünüsü ile qürmek kâfi değildir.

Onun sessiz halinde ifade ettiklerini duymak, dilinden anlamak ilâacir; zımdır: M. Akif ise şöyle söyler: "Bakma kabristanının ancak saha-i medhuşuna / Dur da bir müddet kulak ver nale-i hamuşuna." (Yani Kabristanının dehşetli sahasına bakıp geçme. Birazcık olsun dur da sükûtî iniltisine kulak ver.) Batılı bir atasözü şöyle söyler: "Şu anda mezarlıklarda yatan istisnasız hemen bütün ölüler, bir zamanlar kendilerini vazgeçilemez insanlar olduklarını düşünüyorlardı." Mezarlıklardaki insanlar, bir zamanlar böyle düşündükleri gibi, şu anda yaşamakta olan bizler de bundan farklı düşünmüyoruz aslında. Bu nokta ayrıca üzerinde uzun uzun düşünmemiz ve de ibret almamız gereken bir husustur. [\[15\]](#)

İBRET AYETLERİ اَفَلَمْيَسِيرُوافِىاْلاَرْضِفَتَك.ُونَلَهُمْقُلُوبٌيَعْقِلُونَبِهَااَوْاَذَانٌيَسْمَعُونَبِهَافَاِن.َّهَالاَتَعْمَىاْلاَبْصَارُوَلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوبُالَّتِىفِىالصُّدُورََِلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوبُالَّتِىفِىالصُّدُورََِلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوبُالَّتِىفِىالصُّدُورََِلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوبُالَّتِىفِىالصُّدُورََِلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوبُالَّتِىفِىالصُّدُورََِلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوبُالَّتِىفِىالصُّدُورََِلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوبُالَّتِىفِىالصُّدُورََِلَكِنْتَعْمَىالْقُلُوب

değildir, fakat göğüs boşluklarındaki kalpleri kördür, duyarsızdır." Ayette özellikle kalplerin yerlerinin belirlenmesine özen gösteriliyor. "Göğüs boşluklarındaki." Amaç, daha iyi vurgulamak ve özellikle bu kalplerin körüğünü kanıtlamaktır. Eğer bu kalplerin basireti açık olsaydı, bu olayları anar anmaz harekete geçecekti. Anında ibret dersini alacaktı. Geçmiş milletlerin harap olmuş yurtlarının şahsında somutlaşan akıbetten ürkererek imana doğru kanat çırpacaktı. Ne var ki, bu kalpler, geçmiş milletlerin harap olmuş yurtlarına bakıp ibret alacaklarına, imanın ufuklarına doğru kanat çırpacaklarına, o korkunç azaptan korkacaklarına, yüce Allah'ın kendileri lehine belli bir süre ertelediği azabın hemencecik kendilerine isabet etmesini istiyorlar.[\[17\]](#) 2- قَدْكَانَلَكُمْاَيَةٌفِىفِئَتَيْنِالْتَقَتَافِئَةٌتُقَاتِلُفِىسَبِيلِاللهِوَاُخْرَىكَافِرَةٌيَرَوْنَهُمْمِثْلَيْهِمْرَاْىَالْعَيْنِوَاللهُيُؤَيِّدُبِنَصْرِهِمَنْيَشَآءُاِنَّفِىذَلِكَلَعِبْرَةًلاُولِىاْلاَبْصَارِ "(Bedir'de) karşı karşıya gelen şu iki gurubun halinde sizin için büyük bir ibret vardır. Biri Allah yolunda çarışan bir gurup, diğeri ise bunları apaçık kendilerinin iki misli gören kâfır bir gurup. Allah dilediğini yardımı ile destekler. Elbette bunda basiret sahipleri için büyük bir ibret vardır."[\[18\]](#) Bu ayet müminlerin, kendilerinin sayıca üccedil; katı olan müşriklere karşı Bedir'de kazandıkları zafere işaret etmektedir. Müşrikler kendilerini tahminen müminlerin iki katı olarak görüyor ve sayıca fazla oluşlarına güveniyorlardı. Oysa bu zahiri sayı üstünüğü idi. Böyle iken acaba insanlar neden bundan ibret almayıp gaflet ederler? Allah'ın dilediğini yardımıyla desteklemesi daima maddî destek vermesi olarak anlaşılmamalıdır. Yeterli sayının ve silâh gücünün teminiyle diğeri maddî hazırlıklar sebeplere sarılma çerçevesinde kullar için bir görev olmakla beraber, zafer ve başarının doğrudan doğruya bunlara bağlanmaması, yardımın Allah'tan geldiği inancının daima zinde tutulması gerekir. Zira müminler için en büyük yardım ve destek kaynağı, dünya hayatındaki sonuç ne olursa

olsun yüce Allah tarafından âhirette zafer ve mutlulukların kendileri için vaad edilmiş olmasıdır ki gerçek muzafferiyet ve basan da buna ulaşabilmektedir, ç ünkü kalıcı olan âhiret hayatıdır. (Kur'an Yolu, 1/513) Yine aynı surede اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَاْلاَرْضِ وَاخْتِلاَفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لاَيَاتٍ لاُولِى اْلاَلْبَابِ "Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün farklı oluşunda aklıselim sahipleri için elbette ibretler vardır."[\[19\]](#) buyrulur. Yüce Allah'ın insana lüftettiği en büyük nimetlerden biri akıldır. Ancak İnsanın doğru yolu bulması için akıl sahibi olması yeterli değildir. Bu sebeple peygamberler ve kitaplar gönderilmiştir. Gözün görebilmesi için güneş ışığına ihtiyacı olduğu gibi aklın gerçeği -özellikle gayb âlemini- kavrayabilmesi için de vahyin ışığına ihtiyacı vardır. Râgib el-İsfahani akıl ile vahyin bu önemini şöyle ifade etmiştir: "Azîz ve celîl olan Allah'ın insanlara iki elçisi vardır; ilki bâtını elçi olan akıl, ikincisi de zahirî elçi olan peygamberdir. Öncelik bâtını elçiyi (akıl) kullanmadan zahirî elçiden (peygamber) yararlanmak mümkün değildir; ç ünkü peygamberin öğretisinin sahih olduğu akılla bilinir... Akıl olmasaydı din yaşayamazdı, din olmasaydı akıl şaşkın kalırdı. Onun için Allah Teâlâ bu ikisini نُورٌ عَلَى نُورٍ 'nûr üstüne nur'[\[20\]](#) buyurarak birbirine bağlamıştır."[\[21\]](#) İşte bu âyetlerde de akılla vahyin bu uyumuna işaret edilmekte. Evren üzerinde sağlıklı gözlemde bulunan insanların evrendeki muhteşem sistemi kavrayacağı, onu yaratıp düzenleyen yüce kudreti bilip tanıyacağı, nihayet kendisini imana davet eden elçinin bu çağrısına uyarak rabbine imanım derin bir içtenlikle ikrar edeceği ve nihayet bir bakıma onunla diyalog kurarak esenlik dileklerini O'na arzedeceği bildirilmektedir. İşte bu âyet, bu sürecin başlatılabilmesi için insan aklını göklerin, yerin ve bunlarda bulunan varlıkların yaratılışını düşünmeye ve hikmetini kavramaya çağırmaktadır. Evrenin sistemini düşünmek, yukarıda arzedilen sonuçlan yanında insanı bu hayattan sonra başka bir hayatın yani âhiret hayatının da var olabileceği fikrine de götürür. İnsana verilmiş olan aklın sağlıklı kullanılması, kendisinin bir yetki ve sorumluluğunun olması gerektiğini, bu dünyada yaptıklarının ceza veya mükâfat olarak karşılığını alabileceği bir hesap gününün bulunması lazım geldiğini düşünmeye sevkeder. Kişi böyle bir düşünce düzeyine ulaştığında sorumluluk duygusu daha da artar ve dünyada günah işlemekten sakınır; âhirette de cehennem azabından koruması için yüce Allah'a sığınır ve O'na dua etmeye yönelir. [\[22\]](#) 3- ثُمَّ كُلِى مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِى

سُبُلَ
رَبِّكِ
ذُلُلاً
يَخْرُجُ
مِنْ
بُ.طُونِهَا
شَرَابٌ
مُخْتَلِفٌ
اَلْوَانُهُ
فِيهِ
شِفَاءٌ
لِلنَّاسِ
اِنَّفِى
ذَلِكَ
لاَيَةً
لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُ
08;نَ “Ve ona: “Sonra bütün meyvelerden yiyerek bal
toplayıp ve mutlak bir boyun eğmişlikle Rabbinizin yollarını izleyin” diye vahyettiğini
düşünün. İşte bundan dolayıdır ki, onların karınlarından çeşitli renkte
ballar çıkar, onlarda şifa var insanlara. Şüphe yok ki, bunda da düşün
kimseler için ders ve ibretler vardır.”[23]
وَاِنَّ
لَكُمْ فِى
اْلاَنْعَام
16; لَعِبْرَةً
نُسْقِيكُمْ
مِمَّا فِى
بُطُونِهَا
وَلَكُمْ
فِيهَا
مَنَافِعُ
كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ
 "Sizin için hayvanlarda bir ibret vardır. Nitekim onların karınlarında olandan
(sütten) size içecek sağlarız"[24] Âyette arının ürettiği madde için
"şerâb" (şerbet) kelimesinin kullanılması ilgi çekicidir. Arı topladığı nektarı, normal
midesinden ayrı, öz olarak bu maksatla yaratılmış bulunan bal midesine toplayıp kovana
taşımakta; burada bir genç arı bu maddeyi hortumuyla emip kendi midesine aktarmakta ve
onu şerbet kıvamına gelecek şekilde işleme tâbi tutmaktadır. Artık bal hâsıl olmuştur;
bundan sonra şerbet peteklerde bir süre havalandırılarak katılaşması sağlandıktan sonra
üzeri bal mumuyla kapatılıp izole edilmek suretiyle bozulması önlenir. Böylece
Allah'ın lütüf ve ihsanı ile insanlar için besleyiciliği yanında şifa değeri de taşıyan yeni
bir besin daha ortaya çıkmış olur. Bütün bunlar olağan üstü bir sanat
kabiliyetinin tezahürü olup Allah'ın yaratıcı kudretini ve hikmetini hesaba katmadan
basit bir hayvanın böyle bir eseri ve ürünü nasıl meydana getirebildiği
sorusunu cevaplandırmak mümkün değildir. "İşte bunda da düşün

topluluk için delil bulunmaktadır." [25] 4-

يُقَلِّبُ

اللهُ

اللَّيْلَ

وَالنَّهَار

14; اِنَّ فِى

ذَلِكَ

لَعِبْرَةً

لاُولِى

اْلاَبْصَار

16; "Allah gece ile gündüzü ardarda getirir. Kuşkusuz bunda basiret sahipleri

için bir ibret vardır" [26] Gece ve gündüzün bu şaşmaz ve değişmez

düzen içinde dünüşümünü, evreni yönünlendiren

yasanın çalışma şeklini ve Allah'ın sanatını düşünümek kalbi uyandırır,

duyarlılığını artırır. İşte Kur'an alışkanlığın derin etkisini giderdiği bu sahnelere kalbi

yönüneliyor. Amaç, kalbin her zaman taze bir duyarlılıkla, her zaman zinde bir

heyecanla evrene dikkatle yönünelmesini sağlamaktır. İnsanoğlu gece ve gündüz

mucizesini ilk defa düşünününce kimbilir ne duygulara kapılmıştır. Ve bu mucize

hiç değişmeden sürümektedir. Güzelliğinden ve göz alıcılığından

hiçbir şey kaybetmemiştir. Fakat paslanan ve uyuşan insan kalbidir. O'dur heyecanını

ytiren. Onlar tazeyken ya da bizim duygularımız henüz pörsümemişken

karşılaştığımızda kalbimizin tarifsiz duygulara kapılmasına neden olan nice mucizenin farkında

olmadan geçip gittiğimizde hayatımızın ne kadar önemli bir yönününü

yitirmiş oluruz, nice güzellikler kaçırmış oluruz? Kur'an uyuşmuş duyarlılığımızı

canlandırıyor, uyumuş duygularımızı uyandırıyor. Sıcaklığını yitirmiş, donmuş kalplerimize

dokunuyor. Yorgun vicdanımızı harekete geçiriyor, evreni ilk defa' gözlemlediğimizde

içinde bulunduğumuz duyarlılığı taze tutarak gözlemleyelim diye. Evrende meydana

gelen her olayı etraflıca düşünelim diye. Ötesindeki gömülü

sırrı, gizli büyüyü araştıralım diye. Çevremizdeki her şeyde faaliyet

gösteren Allah'ın elini gözetleyelim diye. Onun sanatındaki hikmeti

düşünelim, varlığın katmanlarına yerleştirilmiş ayetlerinden ibret dersleri alalım diye.

Hiç kuşkusuz yüce Allah, varlık alemine her baktığımızda onu bizim için

hazırlamakla, bizi de ilk defa görüyormuş gibi duygulanacak, zevk alacak yeteneklere

sahip kılmakla bize lütufta bulunmuştur. Biz sayısız kere evrenle karşı karşıya kalırız. Her

seferinde de sanki ilk defa görüş gibi oluruz. Onu görmenin verdiği zevki her

seferinde de taptaze hissederiz. Hiç kuşkusuz varlık alemi güzeldir, göz

kamaştırıcıdır, görükemlidir. Bizim fitratımızla varlık aleminin fitratı birbirleriyle uyuşmaktadır.

Çünkü bizim fitratımız da onun geldiği kaynaktan alır varlığını, O'nun dayandığı

yasalar sistemine o da dayanır. Bu yüzden varlık aleminin vicdanı ile ilişki kurmak bize bir

yakınlık, güven, bağlılık, tanışıklık ve kayıp ya da görülmeyen bir yakınlık

buluşmanın verdiği sevince benzer bir sevinç duygusunu bahşeder. Varlık aleminde Allah'ın

nurunu buluruz. Çünkü Allah göklerin ve yerin nurudur. Açık bir

duygu ile, uyanık bir kalp ile ve planın özüne nüfuz eden derin bir

düşününü ile varlık alemini gözlemlediğimizde, aynı anda hem dış alemde hem de

içimizde Allah'ın nurunu görürüz. Bu yüzden Kuran bizi defalarca

uyarıyor. Bunca güzelliğin farkına varmadan gözü kapalı geçip gitmeyelim

diye duygularımızı ve ruhumuzu değişik göz kamaştırıcı varlık sahnelerine yönüneliyor.

Ki şu yeryüzündeki yolculuğumuza asılsız ya da gülünç sayılacak

kadar az bir azıkla ¸ıkmayalım.[\[27\]](#) 5-

فَاَخَذَهُ

اللهُ

نَكَالَ

اْلاَخِرَةِ

وَاْلاُولَى

اِنَّ فِى

ذَلِكَ

لَعِبْرَةً

لِمَنْ

يَخْشَى "Allah da ona ibretlik dünya ve

âhiret cezası verdi. Doğrusu bunda Allah'tan korkan kimseye ders vardır."[\[28\]](#) Mevlana

burada öyle bir hikaye anlatmıştır: "Aslan, kurt ve tilki arkadaş olup ava ¸ıkmışlar.

Derken bir yaban öküzü, bir geyik, bir de tavşan avlamışlar. Aslan kurt'a demiş ki;

"haydi bunları taksim et" Kurt demiş ki; "Efendim, şu yaban öküzü sizin olsun, şu

geyik benim olsun, şu tavşan da tilki kardeşimin. Bu taksimattan rahatsız olan aslan, kurda "bu ne

bi¸im paylaşımıdır" diyerek pen¸esini bir attı kurdun derisini yüzü

¸ıkardı. Tilkiye dönüp dedi ki; "taksimi sen yap." Tilki dedi ki; "Efendim şu geyiği

sabah kahvaltısı yapsanız, yaban öküzünü öğlen yemeğinde

yeseniz, akşam yatarken de şu tavşanı ¸erez yerine yeseniz." Aslan tilkiye; "sen bu akli

nereden aldın" deyince tilki; " Efendim, şu anda yerde serilmiş olan kurttan. Kurdun başına

gelenler bana ibret oldu." demiş." Bu kıssayı zikreden Mevlana, ¸ok güzel bir

a¸ıklama ile bağlar: "İşte ge¸miş ümmetlerin başına gelenlerden ibret

almayanların durumu bunun gibidir." Mevlana diyor ki: Mük Allah'ın toprak Allah'ın, toprağa

basan ayaklan yaratan Allah(cc), Allah'ı inkar eden akli ve dili de Allah yarattı. İnsanoğlu

¸ıkıyor bu Allah'ın mükünde, Allah'ın adaletini değil kendi adaletini uygulamaya

kalkıyor, böyle yapınca hem bu dünya da kendisine zarar veriyor, hem de ahirette

zarar veriyor.[\[29\]](#) Rabbini tanıyan ve O'ndan korkan müminler, Firavun olayında anlatılmak

istenen ibretleri kavrayabilir. Kalbi takva ile tanışmayan insana gelince onunla ibret arasında bir

engel vardır. Onunla öğüt arasında bir perde vardır. Bu hali akıbetiyle

yüzüze gelene kadar devam eder. Allah onu hem ahirèt, hem dünya

cezasına ¸arttırıncaya kadar sürer. Herkesin kolaylaştırılmış bir yolu, kolaylaştırılmış

bir akıbeti vardır. İbret almak ise Allah'tan korkanlara mahsustur. 6-

وَلَقَدْ

تَرَكْنَاهَ

70; اَيَةً

فَهَلْ مِنْ

مُدَّكِرٍ "Biz onu bir ibret dersi

olarak geride bıraktık. İbret alan yok mu?"[\[30\]](#) Yani: Böyle insanları pek ziyade uyandırmaya

ve bir Yüce Yaratıcının varlığını, kudret ve büyüklüğünü

göstermeğe vesile olan harikulade bir hâdis malûm, meşhur iken yine insanlığın

büyük bir kısmı dinsizlik i¸inde yaşıyor, kendilerinin de bir gün Nuh kavmi

gibi bir müthiş azaba uğrayabileceklerini düşünüyorlar, bu pek

fâideli nasihatlerden faydalanma kabiliyetini gösteremiyorlar, ne yazık bir ruhi durum!.

[\[31\]](#) 7- لَقَدْ

كَانَ فِى

قَصَصِهِمْ

عِبْرَةٌ

لاُولِى
اْلاَلْبَابِمَاكَانَ
حَدِيثًا
يُفْتَرَى
وَلَكِنْ
تَصْدِيقَ
الَّذِى
بَيْنَ
يَدَيْهِ
وَتَفْصِيلَ
كُلِّشَىْءٍ
وَهُدًى
وَرَحْمَةً
لِقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ
"Onların (geçmiş peygamberler veya kavimlerinin) hayat hikâyelerinde akıllı kimseler için nice ibretler vardır." [32] Yusuf suresinden şu dersleri çıkarabiliriz: 1-Bu surede dikkat çeken ilk husus Yakup peygamberin gösterdiği sabırdır. Önce oğlu Yusuf'un kardeşleri tarafından kuyuya atılıp, kaybolmasına ardından külçük kardeşinin de uzak bir ülçde alıkonmasına sabır ile dayanan Yakup peygamber her mümine örnek olmalıdır. Başımıza gelebilecek bu dünyadaki en zor durumlarda dahi mümine yakışan tutum her şeyde bir hayır vardır, Rabbimiz bizi sınıyordur diyerek zorluğa dayanmak ve asla isyana sapmamaktır. 2-Yine bu sureden çıkarılabilecek bir diğer ders ise zamanın bizlere neler getirebileceğini bilmediğimizdir. Yani başımıza gelenleri, yaşadıklarımızı yalnızca o an ile sınırlı kalıp değerlendirsek yanlışla düşebiliriz. Kıskaçıkları sonucu kardeşleri tarafından kuyuya atılan Yusuf Peygamber'in başından onca şey geçmiştir ancak kendisi sonunda Mısır'a yönetici olmuştur. Kuyunun dibindeyken ona sorsak böyle bir şeyi hayal bile edemezdi belki ama Allah onu güzel huyları sebebiyle ödüllendirmiş, hayırlı kuluna güzel bir gelecek nasip etmiştir. Öyleyse Allah'ın bizler için neler yazdığını, gelecekte bizleri neler beklediğini bilmeden ümitsizliğe kapılmak bir mümine yakışmaz. 3-Bu sureden alınacak en büyük derslerden bir de kuşkusuz Yusuf peygamberin zindana atılmak pahasına namusunu korumuş olmasıdır. Burada vurgulanması gereken belki de en önemli nokta aslında Yusuf Peygamberin de bahsi geçen kadını arzulaması ancak Allah'ın sınırlarını gözetmek için kadından uzak durmasıdır. Bu yaptığının sonucunda zindana atılacağını bilse dahi Allah'ın sınırlarını korumanın daha önemli olduğunu söyleyen Yusuf Peygamber her şeyi göze alarak ırzını korumuş, Allah yolundan sapmamıştır. 4-Müslüman en zor şartlarda dahi tebliğ görevini yürütmeli, psikolojik ve ekonomik sorunlarını bahane ederek bu konudaki görevini ihmal etmemeli; Hz. Yûsuf'un zindandaki durumunu örnek almalıdır. 5-Tarihî olayları, tarih felsefesi perspektifiyle incelemek, şüphesiz çok daha faydalı ve sağlıklı olur. Hayatımızın akışını düzende tutmamız için daha fazla önümüzü aydınlatır. 6-Gelip geçen milletlerin hayatını, yükseliş, duraklama ve çöküş sebeplerini araştırıp değerlendirmek, insana çok şeyler öğretir ve bir kıtas anlamında olayları daha iyi değerlendirmemize yardımcı olur. 7-Büyük davaların büyük himmetler, ardı-arkası kesilmeyen mücadeleler istediğini ilham eder. 8-Nîmet ne kadar büyük ve kutsal olursa, külfetinin o nisbette ağır olacağı hususunda bizi

aydınlatır. 9-Aklını, idrakini Allah'a olan dosdoğru imanıyla birleştirip dayanma gücünü ortaya koyanların başarıya erişeceklerine muhakkak nazarıyla bakmamızı müjdeler. 10-Hakk'ı bilerek savunanların, hak uğruna kendilerini vakfedip birlik ve beraberlik ruhu içinde savaşımların üstün geleceğinde şüphe edilmemesini telkîn eder. 11-Mü'minler, bütün imkân ve enerjilerini, beceri ve yeteneklerini ortaya koyup Allah ile aralarındaki imkân ve irâde sınırına gelmedikçe, Allah'ın kendilerine hemen yardım etmeyeceğini hatırlatır. 12-İnsan tabiatının çoluk çocuğa olan sevgisini, eğilimini gösteriyor. 13-İnsanların yaratılışları itibarıyla ihtirasların düşkünü olduklarını, bu yüzden aralarında kıskançıklıkların, mücadelelerin meydana geldiğini bildiriyor. 14-Birçok insanlarda aşk ve sevginin, şehvanî hareketlerin, ruhî eğilimlerin, hilekârca muamelelerin yüz gösterdiğini anlatıyor. 15-Masumiyete ve temiz ruhlara sahip olan zatların ise öyle gayrimeşru eğilimlerden, hareketlerden ne kadar kaçınmakta olduklarını en parlak bir misâl ile anlatmış bulunuyor. 16-Cenâb-ı Hak'kın hükümlerine razı, riayetkar olan, gördükleri bazı hoş olmayan düşmanca hareketlere karşı sabrederek sükûnetlerini muhafaza eden, af ve lütuf la karşılıklı bulunan zatların da bilahare ne kadar selâmete, maddî ve manevî mükâfatlara, makamlara kavuşacaklarına pek güzel, ibret verici bir misâl göstermiş oluyor. 17-Olanca masumiyetine, iyilikseverliğine rağmen kendisine kavminin bir kısım fertleri tarafından düşmanlık ve kıskançık gösterilmiş olan Yüce Peygamberimize de bir teselli mahiyetinde olup onun da evrensel bir başarıya kavuşacağına açık bir işaret taşımaktadır. 18-Hiç bir kimseden bir şey okuyup yazmamış, dünya tarihini öğrenmemiş, kırk yaşına kadar hikmet gereği ümmi bulunmuş olan temiz ahlâklı bir zâtın, böyle ibret verici bir kıssayı bu kadar ayrıntısıyla, bu kadar fasîh ve edebî bir şekilde anlatan Kur'an âyetlerini insanlık âlemine tebliğ buyurması, kendisinin ilâhî vahye mazhar, insanlık için en mükemmel bir hidâyet rehberi, bir rahmet vesilesi olan yüce bir Peygamber olduğuna en kuvvetli bir şahit, en kesin bir delil durumunda bulunmuş oluyor. Bu kıssalardan çıkarılacak ders şudur: Bir mümin için önemli olan Allah'ın rızasını kazanmak, Allah'ın emir ve yasaklarına bağlı kalmak olmalıdır. Bu dünya nimetleri ahiretin yanında hiçbir şey değildir. Bir mümin için önemli olan Allah'ın sınırlarını gözetmek, Allah'a layık kullarından olmaya çalışmaktır. Hz. Ali şöyle diyor: "Allah İslam'ı açtı ve her gelmek isteyen için yollarını kolaylaştırdı. Yıkamak dileyenlere karşı temellerini yıkılmaz hale getirdi. O apaçık dini kendisine sarılanlara kurtuluş, gölgesine sokulanlara esenlik, hikmet lisanını söyleyenlere delil, savunmasında bulunanlara tanık, ışığına gelenlere nur, akli olanlara idrak, düşünenlere akıl, hakkı arayanlara nişan, azim sahiplerine basiret, ibret alanlara uyanıklık, tasdik edenlere halas, tevekküde bulunanlara dayanak, Allah'a güvenenlere huzur, sebat gösterenlere siper kıldı."[\[33\]](#)

فَاعْتَبِرُوايَآاُولِىاْلاَبْصَارِ "Ey akıl sahipleri ibret alın"[\[34\]](#) Unutmayalım ki, "Geçmiştense ibret almayan kişi, Geleceğe ibret olmaktır işi."[\[35\]](#)

[\[1\]](#) İbret, Murat Yeni, s.8 [\[2\]](#) Naziat 26 [\[3\]](#) İA,21/367 [\[4\]](#) Yusuf Suresi 12/111 [\[5\]](#)

Mü'minûn 23/21 [\[6\]](#) Nûr 24/44 [\[7\]](#) İslam'da İnanç, İbadet ve Günük Yaşayış Ansiklopedisi, 2/240 [\[8\]](#) İA,25/499 [\[9\]](#) M Akif, Safahat, Süleymaniye Kürsüsünde (ikinci Kitap), İstanbul, 1977, s. 170 [\[10\]](#) İA,

21/368 [111] Mülk, 2 [12] Ebu Nuaym, Hilye, 7/277; el-Camiu liahkamil-Kur'an, Kurtubî, 18/135; Kur'an'dan Mesajlar, Mustafa Ünver, s.31 [13] Dini-Felsefi Sohbetler, Ö.Ferit Kam, s.106 [14] Tirmizî, cenaiz 60; Ebu Davud, cenaiz 77 [15] Dini-Felsefi Sohbetler, Ö.Ferit Kam, s.43 [16] Hac, 46 [17] Fizilal-i Kuran [18] Al-i İmran, 13 [19] Al-ilmran, 190 [20] Nur, 24/35 [21] ez-Zeria ila Mekarimiş-Şeria, s.207 [22] Kur'an Yolu, 1/739 [23] Nahl 16/69 [24] Mü'minûn 23/21 [25] Kur'an Yolu, 3/417 [26] Nûr 24/44 [27] Fizilal [28] Naziat;25-26 [29] Şifa Tefsiri, Mahmut Toptaş, 8/162; Mesnevi, Mevlana c.1/ s.163 [30] Kamer 15 [31] Bilmen Tefsiri [32] Yusuf, 12/111 [33] Anglikan Kilisesine Cevap, Abdülaziz Çaviş, s.88 [34] Haşr, 2 [35] A. Muhtar Büyükçınar Hocaefendinin, ‘Hayatım İbret Aynası' adlı eserinden alınmıştır.

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)